

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики
Верховної Ради України

26 вересня 2023 року

ПОТУРАЄВ М.Р. Доброго дня, шановні колеги!

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Добрий день.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Добрий день. Український культурний фонд.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Доброго дня. Суспільне теж на зв'язку.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Доброго дня. Держкіно тут.

ПОТУРАЄВ М.Р. Доброго дня. Вітаю всіх, колеги. Єдине, що я не бачу, чи є кворум у нас. Поки що немає кворуму, так?

Значить, Миколи Леонідовича Княжицького не буде, на жаль. Він у відрядженні, якраз саме зараз має виступи на міжнародному заході. Тому треба подивитися, чи ми всі взагалі є.

СКРИПКА Т.В. Вітаю, колеги.

ПОТУРАЄВ М.Р. Вітаємо, Тетяно Василівно.

Так, шановні колеги, є кворум, можемо починати наше засідання. Отже, у нас в порядку денному, крім декількох питань в "Різному", одне головне питання - це розгляд проекту Закону про Державний бюджет України на 2024 рік, реєстраційний номер 10000, святковий, ювілейний, можна сказати.

Колеги, чи немає заперечень проти запропонованого порядку денного?

КРАВЧУК Є.М. У мене є.

ПОТУРАЄВ М.Р. Будь ласка, Євгеніє Михайлівно.

КРАВЧУК Є.М. Колеги, хотіла проінформувати, що є лист від Нацради з питань телебачення і радіомовлення про фактично виконання Закону про медіа і певні загрози, які виникли, в тому числі для зарахування 6-го пункту. Це стосується і бюджету, і повернення юстування. І хотіла би це обговорити або в межах обговорення бюджету, коли будемо говорити про Нацраду, або в пункті "Різне". Єдине, що в мене якраз захід з Нацрадою о 13.30, тому як по часу?

ПОТУРАЄВ М.Р. Я пропоную в основній частині проговорити обидва питання.

Колеги, хто за те, щоб підтримати запропонований порядок денний, прошу голосувати.

СКРИПКА Т.В. Микито Руслановичу, у мене також...

ПОТУРАЄВ М.Р. Тетяно Василівно, будь ласка.

СКРИПКА Т.В. У мене є одне питання в "Різному", воно невеличке, але потребує обговорення.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Тетяно Василівно. Розглянемо обов'язково, бо у мене там теж є одне питання в "Різному".

СКРИПКА Т.В. Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Колеги, отже, хто за те, щоб підтримати запропонований порядок денний? Прошу голосувати.

Потураєв – за.

В'ятрович – за.

Кравчук – за.

СКРИПКА Т.В. Скрипка – за.

КАБАНОВ О.Є. Кабанов – за.

БОЖКОВ О.В. Божков – за.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

ЛЕРОС Г.Б. Лерос – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Колеги, хто проти? Хто утримався? Дякую. Рішення прийнято.

Колеги, ми практично звели всі пропозиції, які надходили до нашого комітету, в проект рішення. Проект рішення у вас у чаті, до всіх доведений, ми там нічого, нікого не забули. Дякую, хто підписав, майже всі підписали поправки щодо підтримки українських книжок і українського книговидання. Ще раз прошу, кого ми можемо залучити до підписантів, щоб ми залучили, а так у нас фактично, в принципі все зведено.

Держкіно, окрема поправка теж була. Вона технічна, суто там зміна програми. Вчора вона була окремо підписана тими, хто хотів долучитися до кінопитань.

Я бачу, що є звернення від Лубінця.

СУШКО П.М. Микито Руслановичу, а тут відразу два голоси, якщо що.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Отже, у нас шість пропозицій практично. Одна стосується виконання Закону про медіа і стосується вона Національної ради з питань телебачення і радіомовлення. І, як ви знаєте, знову Мінфін пропонує призупинити виконання тих статей Закону про медіа, які гарантують фінансування Національної ради з питань телебачення і радіомовлення в розмірі 0,22 від загального фонду державного бюджету. А це має, на наш погляд, виконуватися, бо це якраз забезпечує фінансову незалежність Національної ради від виконавчої влади, що було однією з вимог наших європейських партнерів.

Також зараз я надам слово Євгенії Михайлівні відразу, оскільки ми домовлялися, вона скаже два слова про ще одну потенційну загрозу для заліку 6-го пункту, який нам наче зарахували, 6-й пункт Умов, яка виникла зненацька, на жаль. Це не пов'язано з бюджетом, але маємо це теж мати на увазі.

Будь ласка.

КРАВЧУК Є.М. Колеги, хочу проінформувати як голова підкомітету в тому числі не тільки інформаційної політики, але й європейської інтеграції. Як ви знаєте, 6-й пункт був схвалений і відзначений одним із перших, ще фактично після голосування в другому читанні Закону про медіа в кінці минулого року. Але от буквально в серпні був прийнятий закон, як там правильно, про правотворчу цю процедуру, як писати закони. І от власне до другого читання була додана правка в Комітеті з питань правової політики, про яку, давайте зізнаємось, наш комітет не знав. І це засідання відбувалося напередодні голосування і фактично правкою в "Перехідні положення" було внесено зміни до Закону про медіа, які повернули юстування в Міністерстві юстиції для Нацради, що означає, що регулятор, який має бути незалежний, і в 6-у пункті там не лише просто написано

було, що прийняти Закон про медіа, а забезпечити незалежність регулятора, власне, оця незалежність, вона під загрозою.

Ну добре, що час є на виправлення, бо вступає в силу ця норма через рік після завершення воєнного стану. Але про це голосування і про таке рішення вже знають наші колеги в Європейській комісії, от ми мали з Микитою Руслановичем онлайн, де були змушені відповідати на питання. І, мені здається, треба зафіксувати, що комітет наш, який відповідає за цей пункт, скажімо так, не схвалює, по-перше, зміни до нашого профільного закону без консультацій з профільним комітетом і не схвалює посягання на незалежність Національної ради. Ну це разом іде із фінансуванням звичайно, але саме по юстуванню у нас була дуже чітка позиція Єврокомісії.

Я не знаю, чи є, по-моєму, бачила, що є Олександр Бурмагін і Валентин Коваль. Якщо колеги хочуть щось додати, то, будь ласка, зараз саме час. Але мені здається, що комітету треба зафіксувати цю позицію.

ПОТУРАЄВ М.Р. Будь ласка, Валентин Коваль – перший заступник Голови Національної ради, будь ласка.

КОВАЛЬ В.Ю. Справа в тому, що відміна юстування для нас не означає келійність прийняття цих нормативно-правових актів. Бо замість юстування в Мін'юсті ми в законі маємо досить серйозно прописану процедуру публічного обговорення кожного нашого нормативно-правового акту. Там досить багато часу є – понад місяць – для того щоб суспільство ознайомилось з цим, потім ми проводимо за спеціальною процедурою обговорення. І в будь-якому разі ця процедура публічного обговорення робить наші ці НПА набагато більш наближеними до суспільних потреб, ніж сама процедура юстування, яка не має, до речі, цього моменту – громадського обговорення.

До того ж просто нас прирівнюють до ЦОВВ, яким Національна рада не є. І це просто ще один спосіб, яким чином Кабмін або підлеглі структури можуть

впливати на діяльність Національної ради, це точно не на користь ідеї незалежності національного регулятора.

Дякую.

КРАВЧУК Є.М. Можна питання? Можливо навіть, щоб Олександр Бурмагін відповів на це запитання, бо це такий все-таки юридичний момент. З того, що я зрозуміла, якщо ми не відмінимо юстування і воно там вступить в силу після закінчення воєнного стану, а що буде з тими нормативними актами Нацради, які ви уже прийняли чи плануєте найближчим часом прийняти на виконання Закону про медіа?

БУРМАГІН О.О. Вітаю, шановні народні депутати. Вітаю колег. Дякую за це запитання, пані Євгеніє, тому що воно є дуже важливим. І, власне, я хотів сказати ще про цю обставину. Оскільки у випадку набрання чинності цієї норми про юстування, фактично вся робота, яку зараз зробила Національна рада по розробці і прийняттю нормативно-правових актів, а ми їх вже прийняли 17 і 6 чи 7 вже на підході, зараз закінчується процедура громадського обговорення, всі ці нормативно-правові акти будуть колізійними з точки зору можливості внесення змін до них і взагалі стане питання їх природи і їх юридичної сили.

Фактично ми можемо опинитися в ситуації, коли вся підзаконна нормативно-правова база, яка запускає фактично реформу, яка регулює процедури реєстрації, ліцензування та регулює порядок ведення різних реєстрів у частині національної безпеки – всі ці моменти будуть під питанням. І точно ми не зможемо вносити зміни в ці акти без юстування самих актів. Тобто фактично ми будемо змушені всі 30 нормативно-правових актів внести отак "в ручках" у юстицію і чекати, поки вони проведуть її державну реєстрацію, щоб можна було повноцінно з ними працювати і вносити, наприклад, за необхідності в них зміни. Тобто це фактично зупинить роботу регулятора на невизначений час.

ПОТУРАЄВ М.Р. Шановні колеги, у мене є пропозиція: по цьому питанню вирішити, що ми звернемося від комітету до спікера Верховної Ради Руслана Олексійовича Стефанчука з пропозицією скликати нараду за участі нашого комітету і Комітету з правової політики, за участю обов'язково Національної ради з питань телебачення і радіомовлення і Офісу пані Стефанішиної – віцепрем'єрки з питань євроінтеграції, щоб відповідно обговорити і напрацювати якесь спільне рішення.

Колеги, хто за? Прошу голосувати.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

ФЕДИНА С.Р. Федина – за.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

СКРИПКА Т.В. Скрипка – за.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленко – за.

ЛЕРОС Г.Б. Лерос – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, почув.

Колеги, хто проти? Хто утримався? Дякую.

Рішення прийнято.

Колеги, отже, повертаємося до бюджетних питань. Перше питання було про Національну раду.

Друге. Це стосовно Держслужби з етнополітики і свободи совісті.

Третє. Це стосовно Держаної агенції розвитку туризму. І в тому і іншому випадку необхідно збільшити не дуже серйозно, але збільшити фінансування.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Не чути)*

ПОТУРАЄВ М.Р. Дамо слово обов'язково. Так, обов'язково, Володимире Михайловичу.

Четвертий пункт – це збільшення фінансування Українського культурного фонду, теж не дуже значне, але принципово важливо для нас.

П'ятий пункт – це конкретне збільшення невелике фінансування на Київський державний фаховий хореографічний коледж. Він у вас єдиний і унікальний в країні.

І останнє шосте – це забезпечення діяльності Українського інституту книги (про зміну назви бюджетної програми).

Колеги, от я просто коротенько пробіжався по всім нашим головним пропозиціям. І на цьому надаю слово депутатам, які хочуть висловитись.

Перший у нас Володимир Михайлович В'ятрович. Будь ласка, Володимире Михайловичу, вам слово.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Доброго дня, шановні колеги! У мене, в принципі, загальний огляд бюджету на 2024 рік в контексті культури. У нас тут присутні якраз представники різних культурних інституцій. Я думаю, що варто дати і загальну оцінку того, що ми плануємо в сфері культури на наступний рік, виходячи з бюджету.

Перше, я вам хочу подякувати за цю аналітичну довідку, яку підготував секретаріат і яка дала можливість, власне, чіткіше побачити ті витрати, які передбачені на наступний рік в контексті культури. Відповідно з одного боку явно видно, і це добре, що бюджетом передбачено деяке зростання видатків на культуру порівняно з нинішнім роком. І це звичайно добре. З іншого боку, як і

раніше, загальний рівень фінансування культури, в тому числі тих напрямків, які, на мою думку, є важливими і для нашої національної безпеки, державної єдності і гуманітарного розвитку традиційно залишається недостатнім.

Закономірно, що під час війни 1,7 трильйона гривень іде на потребу оборони і це в 250 разів більше ніж на культуру. Наша армія і взагалі сфера безпеки і оборони безумовно є пріоритетом. Але треба розуміти, що понад 48 відсотків видатків ідуть не на оборонні потреби і фінансування культури становить лише 1,240 від цієї суми. Тобто культура і далі фінансується за залишковим принципом.

Водночас видатки, наприклад, на ДБР зростають у півтора рази, майже до 4 мільярдів. Видатки на БЕБ зростають утричі, майже до 2 мільярдів. Лише ці два по суті поліцейські органи, а є ще інші з трохи меншими збільшеннями, так от, лише на ці два суто поліцейські органи уряд пропонує виділити стільки ж видатків, як на всю галузь культури.

Тобто бюджетна політика показує, що по суті у нас більше уваги є на побудову, на жаль, поліцейської держави, аніж держави культурної. Подолання цієї диспропорції з колосальним недофінансуванням реальних потреб культури, характерної як для воєнних, так і мирних часів, є одним із ключових завдань для української політичної еліти.

Хочу окремо зупинитися на кількох напрямках бюджетного фінансування. Перше, це інформаційна політика. Загалом видатки на медіа цього року перевищать 4 мільярди. В принципі, добре. Тобто ми ж прекрасно розуміємо, що в такій ситуації нам потрібна серйозна інформаційна політика, але їхня структура і те, як держава використовує ці кошти, як на мене, залишають бажати кращого.

Видатки на НСТУ зростуть на 350 мільйонів - до 1,8 мільярда. Знову-таки це добре, зростання, але це не те, що передбачено законом, лише третина з того, що передбачено законом. Але стаття, де намішано інші видатки, зокрема телемарафон та іномовлення, залишається майже на такому самому рівні, тобто ще півтора мільярда гривень. Іномовлення нам безперечно потрібне, але

впевнений, що не в існуючому на тепер форматі каналу "Freedom", а нормальне, переважно англomовне українське іномовлення, на яке насправді є колосальний попит в світі. І на жаль, ми цього попиту як держава не задовольняємо. А от так званий "Єдиний телемарафон", на мою думку, і не тільки на мою думку, а на думку багатьох експертів, давно себе вичерпав і тому постійно втрачає підтримку серед громадськості, серед українців, які перестають його дивитися і не сприймають його як надійне джерело інформації.

Україна, я впевнений, має відновити нормальне телевізійне мовлення і припинити спробу будувати державне телебачення, що не сумісно з нашим європейським вибором. Усі кошти, які витрачаються на різні агітки для марафону чи каналу "Рада", який, на жаль, по суті не є парламентським телебаченням, переконаний, що вони мають бути спрямовані якраз на НСТУ і на якісне англomовне іномовлення.

Другий момент. Мені здається, що бюджет демонструє вкрай безвідповідальне ставлення до державної мовної політики. Можна навіть сказати, що фактично відсутність державної мовної політики. Незважаючи на надзвичайну важливість української мови як фактору національної безпеки і державної єдності, уряд досі не розробив державну програму сприяння опануванню українською мовою. З бюджету Міністерства культури і інформаційної політики, як і зі структури міністерства, до речі, впливає, що державна мовна політика і далі буде відсутня як така. Навіть всередині країни, не кажучи вже про величезну проблему з українцями за кордоном, особливо з дітьми, які зростають без україномовного середовища, тобто жодних навіть спроб проводити якусь системну державну політику зміцнення української мови серед цього кола українців, на жаль, немає. Уповноважений із захисту державної мови отримує мізерні 20 мільйонів і ця сума знову не дозволить призначити хоча б по одному представнику Уповноваженого хоча б у кількох областях, щоб дієво реагувати на тисячі звернень українців до Уповноваженого. Кількість цих звернень зростає, але можливість реакції на ці звернення залишається абсолютно недостатньою.

Несерйозним є ставлення уряду не лише до української мови, але і до мови і культур національних меншин і корінних народів. На реалізацію Програми прав і свобод національних меншин і корінних народів Держслужба з етнополітики отримує жалюгідні 10 мільйонів. І це знову той випадок, коли "скупий платить двічі". За 10 мільйонів гривень держава має забезпечити підтримку кримськотатарського народу, караїмів, кримчаків, які на межі повного зникнення, усіх національних меншин України. Як на мене це абсолютно яскравий приклад нерозуміння ваги цього питання для європейського майбутнього нашої країни.

Те саме стосується і програм Українського інституту національної пам'яті, на які виділено мізерні 35 мільйонів. Саме в таку суму уряд оцінив важливість політики пам'яті під час війни. В той час, коли Росія в цій війні за ідентичність витрачає мільярди на те, щоб нав'язати і українцям, і росіянам, і світові саме свої погляди, викривлені погляди на наше минуле.

Уряд пропонує наступного року, як і цього, просто ігнорувати фактично колосальний інтерес у світі до України і по суті не здійснювати активної культурної дипломатії. Тому що на Український інститут формування позитивного іміджу України в світі і зв'язки з українцями за кордоном передбачено 80 мільйонів, тобто 2 мільйона доларів.

Ми любимо розповідати про хор Леонтовича, "Щедрик" як прекрасний фільм Суспільного, про цей прекрасний вияв культурної дипломатії, коли уряд УНР у надзвичайно скрутних фінансових умовах зміг державним коштом відправити у світове турне і про те, наскільки це турне було важливим для відкриття України в світі. Але зараз, маючи незрівнянно кращі можливості і ресурси, незрівнянно кращий запит на українську культуру, ми просто ігноруємо оцей запит і жодним чином бюджет не показує, що ми готові якимось задовільними цей запит. Мені здається, що ця економія на культурній дипломатії не просто неприйнятна, вона є насправді небезпечна.

І останнє, на чому хочу зупинитися, це підтримка національних культурних індустрій. Те, що в проекті бюджету передбачено зростання майже в п'ять разів

видатків на кіно, до 589 мільйонів, і на книжкову галузь до 466 – це безумовно великий позитив цього бюджету. І ми маємо зробити все можливе, щоб конвертувати це збільшення фінансування української книги, українського кіно в якісну зміну державної політики. Мінфін і державна влада в цілому має розглядати розвиток культурних індустрій не як витрати, а як ефективну інвестицію в нашу культуру, безпеку і економіку.

Тому дуже важливо, щоб кошти на кіно і книжки були використані для розвитку і зростання цих культурних індустрій. Зокрема, щоб нарешті запрацювала державна допомога на видання книжок і особливо програма підтримки книгарень, яка дасть величезний ефект при мінімальних вкладеннях.

Тому, серед іншого, в пропозиціях нашого комітету треба продублювати зміну назви бюджетного рядка, який Микита Русланович разом з Міністерством культури запропонував учора як поправку від депутатів, щоб там чітко були записані субсидії книгарням і державна допомога на придбання книг.

Ми маємо в 2024 році показати, як правильні інструменти державної політики стимулюють розвиток книжкового ринку, щоб на цій основі Україна нарешті перейшла до дієвої політики стимулювання розвитку всіх культурних індустрій, включно з музикою, різноманітним контентом, який люди споживають в Інтернеті. Дієва політика підтримки виробництва і споживання власного культурного продукту – одна з ключових рис, що вирізняє успішні держави від неуспішних. І всі українські політики і урядовці мають нарешті це зрозуміти.

Дякую за увагу. І думаю, що будемо ще проговорювати якісь конкретні аспекти бюджету. Братиму участь в такому обговоренні теж.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Володимире Михайловичу.

Колеги народні депутати, у кого є ще якісь думки, зауваження, коментарі?

КРАВЧУК Є.М. Якщо можна.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, обов'язково, Євгеніє Михайлівно, я просто не бачу всіх колег. Ну тоді поки що Євгенія Михайлівна.

КРАВЧУК Є.М. Ну я пропоную, щоб ми просто обговорювали по пунктах, так як ми зробили з Нацрадою. Я просто цього пункту в наших цих правках не бачу, але бачу пана Володимира Шейка з Українського інституту. Я просто перевірила, ми не отримували жодних листів на комітет від Українського інституту, але ми готові підписати ці правки. Я розумію, що це Міністерство закордонних справ та Мінкульт, але ми все-таки вболіваємо за роботу Українського інституту. І тому давайте після того, як ми обговоримо ті питання, які вже є в нашому цьому зверненні до бюджетного комітету, і питання функціонування і фінансування Українського інституту.

ПОТУРАЄВ М.Р. У мене в принципі дві пропозиції. Бо ми від Українського інституту не отримували пропозиції і ми не отримували від Уповноваженого з питань державної мови. А насправді у нас є час, колеги, до 30 вересня. Тобто якщо ми хочемо подати поправки, ми можемо їх подати просто від депутатів. Тому я бачив пана Тараса Кременя, так, пан Шейко є, можемо зараз обговорити або ви можете просто нам якщо є пропозиції, нам направити пропозиції. І ми можемо зібрати Zoom там у будь-який день, хоч завтра. Можемо вислухати, а також можемо просто оформити ще до 30 числа поправки. Так, це не буде рішення комітету, але це будуть поправки від депутатів членів комітету. Можливо ще більше підпишуть. Це така пропозиція щодо Офісу Уповноваженого з питань державної мови і Українського інституту.

Так, бачу Павла Миколайовича Сушка руку. Будь ласка, Павле Миколайовичу.

СУШКО П.М. Шановні колеги! Я хотів би, я не знаю, це зараз казати можна чи після питань культури, по дітях поправки по бюджету проговорити? Про реабілітацію.

ПОТУРАЄВ М.Р. Звичайно зараз, Павле Миколайовичу. ми ж бюджет зараз обговорюємо. Є пропозиції якісь?

СУШКО П.М. Просто скажу коротко. Коротко, не коротко, не знаю. Ми ж їздили з колегами по МФО в Магальський будинок чернівецький, може ви бачили ці кадри в чатах, де 11-річна дитина 7 кілограмів важить. Зараз вона в "ОХМАТДИТ" в реанімації. Вже за два тижні набрала півтора кілограма. Їздили туди міжнародні організації, які просто встановили, що там ніхто реабілітацією не займається, діти там просто по суті вмирають. І просто за годину роботи міжнародних партнерів, які там просто поставили дзеркало біля дівчинки, яка почала просто прогрес робити, так, це елементарні такі речі. Або діти, які сиділи в кріслах і від них пролежні вже з'явилися. Їх ніхто звідти не знімав, з цих крісел, прив'язані були і так далі. Тобто я про що кажу? Мінсоц завжди закладає 10 відсотків від потреби на реабілітацію. У нас діти там, в інтернатах, проживають саме тому, що немає на місцях реабілітації і так далі. Просто батьки віддають туди, в ці будинки-інтернати, і вони там проживають.

Я хочу вас попросити, щоб подати комітетську правку по реабілітації. Я думаю, всі в залі підтримають, тому що всі депутати, там Ольга Василевська-Смаглюк запити робила. І я думаю, всі на місцях знають про цю ганебну ситуацію і давайте просто не допустимо каліцтва наших дітей.

ПОТУРАЄВ М.Р. Павле Миколайовичу, ми тільки - за. Тільки вона ж має бути, щоб ми її зараз проголосували.

СУШКО П.М. А ми не знаємо, скільки там закладено (*нерозбірливо*) відсотків. Пані Марчак, може, також подивиться, і підготуємо цю правку до 30-го, до терміну. Просто рішенням комітету, може, давайте проголосуємо з правками техніко-юридичними.

ПОТУРАЄВ М.Р. Павле Миколайовичу, ми ж без цифри не можемо. Ми можемо тільки зараз домовитися, що якщо правка буде підготовлена, ми до 30 вересня просто її депутатами комітету підпишемо, як ми зробили з кіно.

СУШКО П.М. А з Міністерства соціальної політики у нас зараз є, присутній на комітеті?

ПОТУРАЄВ М.Р. Мінсоц є. Є Дарина Марчак. Зараз тоді у неї запитаємо.

СУШКО П.М. Скільки зараз відсотків від потреби закладено?

ПОТУРАЄВ М.Р. Пані Дарино, будь ласка, є коментар?

МАРЧАК Д.М. Добрий день! Ми за результатами обговорень з Мінфіном майже вдсятеро збільшили видатки на реабілітацію дітей з інвалідністю зі 125 мільйонів, які закладені були в бюджеті на 2023 рік, до 1 мільярда 27 мільйонів на бюджет на 2024 рік. Це додатково, ну, суттєве зростання. У нас є поки що сумніви, що наші реабілітаційні заклади, які зараз забезпечують реабілітацію дітей, зможуть переварити цю суму. Але в будь-якому разі звичайно, якщо депутати зможуть допомогти ще більше посилити захист для дітей з інвалідністю і реабілітацію, то ми будемо тільки підтримувати.

СУШКО П.М. Можна конкретне питання і конкретну відповідь: яка потреба по Україні і яка зараз сума закладена?

МАРЧАК Д.М. Павле Миколайовичу, можна буквально хвилинку, щоб я точну цифру вам дала?

СУШКО П.М. Будь ласка.

ПОТУРАЄВ М.Р. Тоді давайте дамо пані Дарині хвилинку, а поки що дамо слово пана Володимиру Шейко. І у нас ще ДАРТ теж має... Так навіщо нам іти по списку, якщо список всім відомий? Нам же в принципі проголосувати тільки рішення і все.

Пане Володимире Шейко, будь ласка.

ШЕЙКО В. Добрий день, шановні колеги! Дуже дякую за те, що ви підняли питання фінансування Українського інституту. Ми маємо цифри наших таких бажаних показників на наступні три роки. Підкажіть, будь ласка, як нам найкраще вчинити? Чи нам зараз їх передати вам, щоб це було якось оформлено саме рішенням комітету сьогоднішнім, чи окремо...

ПОТУРАЄВ М.Р. Пане Володимире, сьогоднішнім рішенням ми вже нічого не зможемо, тому прохання направити до мене листа оперативно прямо сьогодні з вашою пропозицією, і ми будемо поправку від членів комітету, як я вже казав.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Якщо можливо, зараз просто озвучити і обґрунтувати, щоб ми це почули.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, озвучте, обґрунтуйте, щоб ми розуміли, про що йдеться.

ШЕЙКО В. Станом на сьогодні в проекті бюджету на 2024 рік передбачено передбачено на Український інститут 62,6 мільйона гривень. Ми *(не чути)*. Звісно, наша потреба була більшою. Але меседжі, які нам передало Міністерство закордонних справ і Мінфін, тобто вони були насправді менші, ніж реальна потреба, розуміючи всі обставини, в яких ми зараз опинилися. Але в бюджетній декларації у нас було зазначені цифри 69,9 мільйона гривень на наступний рік, а далі на наступні два роки 87,3 і 104,6. Тобто це все ще значно недостатньо, але це ті цифри, які були подані.

І якщо ми можемо від них відхилитися і зазначити реальнішу потребу, тобто більшу потребу, ми теж можемо це зробити.

ПОТУРАЄВ М.Р. Будь ласка, чекаємо тоді від вас пропозицію.

ШЕЙКО В. Дуже дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Да. А скільки в цьому році? Запитання.

КРАВЧУК Є.М. Володимире, скажіть, скільки в цьому році? Ну фактично це вже буде план, якщо ви так розумієте, да? Вірніше, не план, а факт. І якщо 62,6, то який ваш був запит? От вам закладено 62,6, а який ваш був бюджетний запит на наступний рік?

ШЕЙКО В. Цього року зараз затверджений в розмірі 58,4. Запит був на рівні 70 мільйонів.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Шановні представники культурних інституцій, як сам колишній представник культурної інституції, яка отримувала гроші з державного бюджету, у мене до вас пропозиція бути трошки активнішими і не орієнтуватися виключно на ті пропозиції, які доводить Мінфін. Тому що за цими пропозиціями

ви розвинете свої інституції, а відтак реалізувати політику, заради якої ви створені, ви не зможете. Мінфін завжди буде давати по рівню плінтуса, вибачте за таке порівняння.

Тому будьте трошки амбітнішими і розраховуйте на нашу підтримку.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Володимире Михайловичу.

Отже, пане Володимире, будь ласка, якщо є бажання, сьогодні до нас листа і ми встигнемо подати поправку до 30 вересня. З обґрунтуванням: чому, на що там і так далі.

Так, Державна агенція з питань розвитку туризму, будь ласка.

ОЛЕСЬКІВ М. Доброго дня, шановні колеги!

Перепрошую, я у авто, у відрядженні. Але загалом ми надсилали лист, нам Мінфіном були суттєво обрізані, власне, зарплати. І це на сьогодні єдина фактично стаття бюджету, з якою ми працюємо, тому що наші інші дві програми обрізані в нуль. Ми розуміємо, що назва можливо "Розкриття туристичного потенціалу України" звучить не дуже на часі, але наше агентство сьогодні активно працює як над розвитком внутрішнього туризму, так і над формуванням майбутніх маршрутів пам'яті війни цієї, працюємо з Київською областю, з іншими областями і фактично готуємо цей плацдарм для майбутнього міжнародного туризму. Тому що після Другої світової війни, наприклад, в поствоєнній Європі частка експорту з Північної Америки туризму, тобто тих грошей, які привозили туристи в Європу, була вищою, ніж вся решта експорту з Європи в Північну Америку.

Перспектива дуже велика, власне, є для економічного відновлення. І сьогодні нам важливо готуватись і робити ті речі, які ми робимо. Відповідно це ті люди, які в нас працюють, це люди, які мають знати англійську мову, які мають мати достатні знання, навички для того, щоб якісно виконувати свою роботу, коли

ми будемо мати зарплати нижче ринкових чи взагалі зменшення штату, це сильно вплине на нашу роботу.

І у нас прохання повернути наш рівень заробітних плат, тобто ті суми, які ми писали, до рівня минулого року. Ну і звісно по програмах поки, ну ми розуміємо, що вони по нулях, хоча теж проводимо своїми силами пошуки партнерів по заходах міжнародної промоції, присутності України, щоб про нас не забували і ми знову ж таки були на слуху.

Ну і друга потреба, ми про неї не писали в листі, але глобально вона, у нас є капітальні видатки. Я не знаю, чи це варто написати окремим листом, чи *(нерозбірливо)* наш єдиний туристичний реєстр *(не чути)*.

Якщо, можливо, є ще додаткові питання, я з радістю на них відповім. Будемо дуже вдячні комітету за підтримку і за подачу такої правки до державного бюджету. Це якби невеликі кошти в межах всього бюджету, але для нас це дуже суттєво вплине на якість нашої роботи.

КРАВЧУК Є.М. У мене є питання, пані Мар'яно. Написано, що у вас наразі працює 38 працівників, а штат 72. З чим це пов'язано? Це перше.

І друге. Ми прекрасно розуміємо, що ми працюємо на майбутнє, на майбутніх туристів з Європейського Союзу, коли Україна буде членом Європейського Союзу. Але чи є у вас якісь уже в роботі проекти, які стосуються політики пам'яті якраз по тих територіях, куди вже їздять, скажемо так, і іноземці в тому числі? Я маю на увазі особливо Київську область. Це дуже сенситивна тема, ми з вами її обговорювали в контексті різних країн, які мали схожий досвід. Мова іде про dark туризм. Так? Він і в Німеччині, зрозуміло, є після Другої світової війни. Це теж є частина політики пам'яті, очевидно це з Інститутом пам'яті має відбуватися. Але це могла би бути принаймні така статутна діяльність, яка виправдана під час війни.

ОЛЕСЬКІВ М. По співробітникам. Власне, ми минулого року, оскільки у нас штат, як ви пам'ятаєте добре, був дуже маленький в 30 осіб всього ще в 2021 році і ми там працювала цілодобово (*не чути*), нам був збільшений штат в кінці 2021-го, і в 2022 році все фактично вступило в силу. Ми в 2022-му, оскільки він був початковий, ми не збільшували людей. І ми повернули частину коштів в бюджет. Але 2023-му ми почали цей добір. Зараз ми активно добираємо і ми кожен місяць по 2-3 людини знаходимо під нові проекти. І, власне, один з них – це є якраз "маршрути пам'яті".

Проводили ми буквально минулого тижня дві стратегічні сесії з усіма громадами Київської області, з представниками Інституту національної пам'яті, Міністерства культури, Міністерства інфраструктури, Генерального штабу і напрацювали такий вже план дій і концепцію. До речі, будемо раді її теж обговорити і на комітеті. Тому що питання дійсно в тому, що люди вже їдуть, а нам потрібно напрацювати наративи, з якими вони вийдуть, щоб не вийшло, як це було, на жаль, в Чорнобилі частково, коли люди приїжджали, дивились, міряли радіацію, але не виходили з якимось сенсом зла тоталітаризму і до яких катастроф він привів.

То якраз над цим ми почали активну роботу і є такими драйверами цього процесу. Але дійсно працюємо і з іншими органами державної влади. Тому це, так, у нас є план на цей рік, на наступний рік і на цей рік. Це і почати, власне, в 2024-му дуже активну роботу, щоб бути готовими з цим маршрутом, його означенням, з розробкою сенсів і з відповідними путівниками та такими навчаннями для (*нерозбірливо*).

Я, власне, якраз зараз перебуваю у Німеччині у відрядженні. Ми підписали ми меморандум з RPMP про співпрацю, вони готові нас будуть підтримати повністю інформаційно в майбутньому. Але крім того я відвідувала концентраційний табір Дахау, спілкувалась з місцевою владою Дахау. І це теж багато таких важливих напрямків, які ми можемо використовувати для того, щоб

на самому початку при будівництві меморіалів враховувати інтереси громади і в тому числі економічні.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, пані Мар'яно.

Так, бачу руку пана Олександра Санченка. Будь ласка.

САНЧЕНКО О.В. Дякую, Микито Руслановичу.

Шановні колеги, звичайно, що підтримую всі ті пропозиції, які виписані в пропозиції до проекту державного бюджету від комітету.

Маю як голова підкомітету музичних індустрій пропозицію до нашого комітету, щоб в тій частині, яка стосується Українського культурного фонду, ми також зазначили, що в тому числі на проекти підтримки плекання національного музичного продукту, де ми з вами разом співавтори закону, щоб в тому числі це було враховано в разі підтримки збільшення фінансування, щоб уже наступного року це дало змогу, щоб з'явилися відповідні програми. Напрацювання по них, я знаю, є. Український культурний фонд проробив свою роботу. То пропоную в цей третій пункт додати в тому числі розвиток національного медичного продукту.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Не бачу жодних заперечень. Дякую, пане Олександр, за слушну пропозицію.

Я бачу, що пані Дарина Марчак вже готова.

Пані Дарино, вам слово.

МАРЧАК Д.М. Дякую дуже, шановні колеги.

Сума, яку ми запросили, яка повністю відображена зараз у проекті Закону про Державний бюджет, повністю відповідає запиту. Вона покриває потребу в реабілітації для 53 тисяч 139 дітей. Середня вартість реабілітації – 19 тисяч

гривень. Залежно від нозології вартість реабілітації на одну дитину становить від 16 до 25 тисяч гривень.

Інформація по кількості дітей. Це всі діти, які перебувають на обліку в управліннях соціального захисту і потребують, за їхньою інформацією, реабілітації. І в принципі це зараз безпрецедентна сума на потреби реабілітації дітей з інвалідністю, яка колись була в державному бюджеті.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Павле Миколайовичу, будь ласка.

СУШКО П.М. Тобто стовідсотково відповідає потребам на сьогоднішній день сума, закладена в бюджеті. Я правильно зрозумів?

МАРЧАК Д.М. Всі дані, які надані нам регіонами, весь обсяг, вся кількість дітей, які потребують реабілітації, на всю кількість дітей закладене фінансування.

СУШКО П.М. А питання таке: на такі будинки-інтернати як Магальський закладена сума на реабілітацію? Там діти ж теж проживають.

МАРЧАК Д.М. Пане Павле, щодо таких технічних питань, ви знаєте, що...

СУШКО П.М. Ні, ви заступник міністра. Ви прийшли на комітет і у вас запитуємо нормальні питання.

МАРЧАК Д.М. Можна я просто тоді по цих питаннях теж зараз буду у колег уточнювати, оскільки розрахунки велися різними...

СУШКО П.М. Я просто хочу сказати, що немає ні в кого діла у міністерстві до реабілітації дітей. Ну, реально. Ну, ця ситуація з Магалою, всі бачили цих

дітей. До нас міжнародні партнери приїжджають, просто показують елементарні речі: дзеркало ставлять і дитина вже робить якісь успіхи.

Я впевнений, що не закладено жодної копійки на такі заклади. Тому я хочу почути відповідь, якщо можна. Я буду чекати. У нас 600 тисяч дітей з інвалідністю.

ПОТУРАЄВ М.Р. Добре. Ми почекаємо, Павле Миколайовичу, слухне запитання, тому що, на жаль, державний бюджет не відображає в рядках кожний з таких закладів, тому, на жаль, ми цього не бачимо.

Пан Тарас Кремінь. Раді бачити, будь ласка, пане Тарасе.

СУШКО П.М. Тому що міністерство не вважає, що це діти, вони ж "некачественные".

ПОТУРАЄВ М.Р. Ні, Павле Миколайовичу, це стандартна розкладка бюджету. Вони ж не можуть показувати. Це ж як Міністерство освіти, воно ж не показує всі школи або дитячі...

СУШКО П.М. Це ж не школи, це заклади Мінсоцу.

ПОТУРАЄВ М.Р. Я розумію, Павле Миколайовичу. Але розкладка... От у нас по міністерству, по культурі у нас дуже мало закладів, і то не всі у нас відображаються. Тобто у нас заклади ідуть окремим рядком, і є ті, які виокремлюються.

СУШКО П.М. Микито Руслановичу, я просто пояснюю. Є батьківські діти, вони йдуть у соцзахист і подаються як діти, які потребують реабілітації. А є діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які проживають у закладах Мінсоцу, вони там не навчаються, тому що вони "необучаемые" діти. Вони там

проживають до 18 років, потім проживають далі з 18 років. От їм потрібна реабілітація, бо реабілітація їм збільшує життя, реабілітація їм дає можливість піти з закладів у спецшколи і навчатися.

Тобто я впевнений, що вони не заклали в бюджет на ті заклади кошти. Хочу почути. А там теж діти, це діти, за яких відповідає держава.

ПОТУРАЄВ М.Р. Павле Миколайовичу, так ми ж тебе підтримуємо. Ми теж хочемо це почути. Просто в самому державному бюджеті ці заклади не мають окремого рядка, я ж тільки про це казав, що вони там скопом ідуть. Вони там, на жаль, ідуть скопом.

СУШКО П.М. Правильно. Вони мають охоплювати всю кількість дітей, у нас 53 тисячі дітей потребує реабілітації. То я хочу зрозуміти, ці діти теж у бюджеті є чи немає.

(Шум у залі)

ПОТУРАЄВ М.Р. Пані Дарино, давайте ми вам дамо зараз хвилиночку, ви там подивитесь. А ми поки послухаємо пана Тараса Кременя.

Будь ласка, пане Тарасе.

КРЕМІНЬ Т.Д. Шановний Микито Руслановичу, шановні народні депутати, учасники сьогоднішнього засідання комітету, я хочу подякувати вам за особливу увагу до питань державної мовної політики. Я переконаний у тому (і як громадянин, і як Уповноважений із захисту державної мови), що вона потребує значних і суттєвих коригувань і відповідно належної підтримки. Бо якщо виходити з функціонування нашої інституції, нам фінансування в принципі достатньо, штат ми розширити не можемо, ремонтів проводити не можемо, у відрядженнях ми обмежені, річний звіт надрукувати не можемо, але тим не менше наша присутність очевидна і помітна.

І я дякую комітету і вам, Микито Руслановичу, за те, що ми протягом цього року надіслали на Верховну Раду декілька спільних звернень, в тому числі в питаннях контролю за діяльністю уряду з основним запитанням: чому немає досі Державної мовної програми? Дякуючи вам, ми надіслали листи на обласні військові адміністрації і принаймні тепер у нас 77 місцевих програм і в кожній області, в кожному місті - чи це Закарпаття (Ужгород), чи це Миколаївщина (Миколаїв), але всюди є програми, вони фінансуються, закупаються книжки, організовано понад 500 локацій безкоштовних курсів за рахунок місцевих бюджетів і громадських організацій. Але жодного державного курсу у нас немає.

Тому єдине прохання: все-таки продовжити цей контроль за тим, щоб якщо не програма, то на наступний рік у нас хоча б з'явилися державні мовні курси. Це важливо і в контексті сьогоденішнього Європейського дня мови, який ми відзначаємо, і дуже символічно, що вчора зробив заяву пан Орбан. Дуже важливо, що зараз тривають українсько-угорські консультації, і чергова критика на Закон про мову повинна мати дзеркальну реакцію з боку і Верховної Ради, і, мені здається, і уряду.

Хочу підкреслити, що активно ідуть дискусії стосовно відновлення застосування української мови на деокупованих територіях. І це невеликий секрет, що в нас колосальний брак учителів, у нас колосальний брак закладів освіти, які могли би здійснити ефективну і швидку перепідготовку, у нас брак підручників, я вже не кажу за всі інші ресурси. Фактично у нас немає шкіл на півдні і на сході. І щодень ракетні обстріли забирають життя людей, знищують і критичну інфраструктуру, і об'єкти освіти і культури в тому числі.

Хочу сказати, що дуже важливо нам утверджувати українську мову у світі. У нас, на превеликий жаль, дуже повільно відбувається цей процес. Сьогодні я виступав дистанційно в Zoom на конференції, яка була організована латвійською мовною інституцією, і ми обговорювали питання лінгвоциду на тимчасово окупованих територіях, а також необхідність розширення мережі центрів на базі

університетів, громадських організацій, посольств, де можна було б отримати бодай мінімальні знання про українську мову.

Сьогодні я спілкувався з норвежцями і з латвійцями українською мовою фрагментарно, але це питання мотивації і можливостей пошуку. Але відсутність підручників так само, як і коштів на видання книжок "Українська для іноземців", "Українська для тих, хто хоче перейти на українську мову", це в тому числі підтримка тих ініціатив, про які говорить Український інститут книги, про що було сказано під час KyivBookFest і про що буде сказано, напевно, і на Львівському книжковому форумі.

Тому ми, звичайно, підготуємо, ще раз із колегами переглянемо той проект бюджету, який нам запропоновано. Він в порівнянні з минулим роком у нас частково збільшився, але разом із тим ми задоволені тим, що у нас є, і працюємо тоді в штатному режимі.

Ще одна деталь, Микито Руслановичу, з вашого дозволу. В зв'язку з внесенням змін до указу Президента День української мови і писемності перенесено з 9 листопада на 27 жовтня. Я просив би тоді, можливо, вашої підтримки з тим, щоб у нас цей день відбувся із радіодиктантом, із конкурсом Ячика і відповідно з системою тих заходів, за які ми несемо пряму відповідальність в контексті утвердження української мови як мови єдиної державної і як мови, якою хочуть спілкуватися мільйони у всьому світі.

27 жовтня – це надзвичайно важливий день для української мови і для комітету, і для української держави.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, пане Тарасе. Ви знаєте, що у вас є завжди наша підтримка і по цьому питанню, по новій даті відзначення Дня української мови. Безперечно все, що в наших силах і можливостях, все зробимо разом із вами.

Ростислав Володимирович Карандеєв, у нас питання до вас. Ростиславе Володимировичу, що у нас з держпрограмою підтримки державної мови?

КАРАНДЄЄВ Р.В. Доброго дня, шановні колеги! Доповідаю і інформую вас, що останнім часом інтенсифікувалася робота щодо приведення програми відповідно до тих показників, які є на сьогоднішній день актуальними, важливими. І фактично ця робота завершена. Ми сьогодні маємо певну дискусію з Міністерством фінансів щодо окремих статей, зокрема фінансового забезпечення заходів програми, але, тим не менш, ми вже виходимо на фіналізацію. І я переконаний, що буквально ще кілька днів і на День української мови і писемності ми зможемо прозвітувати суспільству про те, що програма розроблена.

Справді, на сьогодні ми передбачаємо, що загальний обсяг видатків по програмі буде трохи більше 10 мільярдів гривень, це на весь період її реалізації – на 10 років. Але конкретно відповідних статей в бюджеті ми не закладаємо. Не тільки ми не закладаємо, не закладає в цілому і уряд. На жаль, ті заходи, які ми зараз бачимо актуальними, це мовні курси, про які сказав колега Тарас Дмитрович, вони реалізуються, ці заходи, за рахунок не бюджетних коштів. За рахунок бюджету ми здійснюємо ті заходи, які є поточними і фактично підкріплюють цю державну програму.

Сподіваємося, що після її затвердження ми зможемо говорити про цільове якесь фінансування тих програм і тих заходів, які ми закладаємо. Ми закладаємо зокрема і увагу до і закордонних українців, і до іноземців, які цікавляться українською мовою, бажають її вивчати. Закладаємо ми і необхідність не тільки мовних курсів, але й конкретної акцентуації в тому числі на розробці і глосарію, розробці словників, технічних словників – всього того спектру, який сьогодні, на жаль, не вирішений.

Багато робиться в країні, ми з вами розуміємо, що питання до державної мови уважне із перших днів набуття незалежності, але тим не менше є проблемні питання, на які не доходили, як-то кажуть, у влади руки за 30 років. Сьогодні якраз вони складають зміст державної цільової програми. Ми розраховуємо

найближчим часом, що вона буде вже доведена до такого бюрократичного вигляду, який ми зможемо презентувати суспільству.

ПОТУРАЄВ М.Р. Будь ласка, Володимире Михайловичу В'ятрович.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Пане Ростиславе, це не до вас претензія, а до міністерства в цілому. На жаль, маємо трирічну затримку з підготовкою цієї програми. В результаті відсутність цієї програм призводить до того, що і на 2024 рік не передбачено жодних коштів на її реалізацію, бо немає програми. Тобто ми вже втратили 4 важливих роки для реалізації цієї програми. Тому сподіваюся, що якомога швидше ви все-таки доробите цю програму, і ми все-таки зможемо вже шукати під неї якийсь державний ресурс, тому що я прекрасно розумію, що державна політика – це державна інституція, це очевидно певне бачення цієї державної політики, але і без державного ресурсу говорити про якусь політику, втілення державної політики неможливо.

КАРАНДЄЄВ Р.В. Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Володимире Михайловичу.

Бачу, що у нас є фактично такі добровільні зобов'язання від Ростислава Володимировича Карандєєва зробити нам презентацію цієї державної програми, щоб ми, Ростиславе Володимировичу, вас підтримали б і рішенням комітету звернулися до уряду, щоб уряд затвердив цю програму, якщо відповідно ми будемо "за". Але якщо ми будемо проти, то ми цього зробити не зможемо. Але сподіваймося, що ми будемо "за".

Також нам Державна агенція розвитку туризму фактично, пані Мар'яна, запропонувала, що вони зроблять для нас презентацію. Це важливо. І я вважаю, що там має бути запрошений також Інститут національної пам'яті. На розгляді питання про державну мовну програму я вважаю, що має бути також і

Український інститут, і звичайно Уповноважений, можливо і Інститут книги. Хоча це агенція яка? Конкуренто розподіляє гранти, але можливо теж.

І також, повертаючись до виступу Володимира Михайловича В'ятровича, хочу сказати, що я не забув і ми обов'язково запросимо МПІУ – платформу іномовлення України. Бо ми домовлялися, що вони нам зроблять доповідь того, що окремо відбувається з каналом Freedom, окремо з каналом "Дом", де вони мовлять, які результати і так далі.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. ... англomовне мовлення.

ПОТУРАЄВ М.Р. Да, що з англomовним мовленням. Так що я вже три собі відмітив. Нам треба буде тільки в робочому порядку вирішити, чи це один комітет. Я думаю, що це різні комітети. Я думаю, що взагалі можна присвятити не слухання, а просто комітети цільові: один по туризму, один по іномовленню і один, звичайно, по державній мові. Я думаю, що по державній мові це пріоритет номер один зараз для нас.

І я бачу пана Тараса. Давайте так, шановні колеги, я спочатку пані Ірині Мирославівні Констанкевич. Будь ласка, пані Ірино.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Шановні колеги, дякую за таке комплексне обговорення питань державного бюджету і частки, яка виділяється на питання культури, медіа, української мови. Це насправді дуже важливо і з огляду того, що ми говоримо про гуманітарну сферу у час війни, і це важливо тому, що ми маємо розуміти, що війна має завершитися, завершитися перемогою України і українська культура, гуманітарна сфера, інформаційна політика повинні бути переможцями теж і до цієї перемоги долучитися своєю роботою. Але із того, що ми бачимо, на жаль, достатніх можливостей у цьому бюджеті немає. Я не про критику, я про те, що насправді ми побачили, як суспільство неоднозначно реагує на будь-які видатки на культуру у час війни. Разом з тим, усі ми односторонці в

цьому питанні, що культура, гуманітарна сфера – це є єдиний і важливий фронт, який теж докладається до перемоги.

Тому мені бракує (навіть за елементарними підрахунками) коштів, які мали б іти на розвиток книговидання і популяризації читання. Мені б хотілося, щоб більше українська книжка йшла за кордон, адже там багато українців у школах. Ці книги потрібні. Але ми розуміємо, що ресурси державні обмежені, тому важливо, що є багато ініціатив громадських, коли народні депутати виходять із своїми ініціативами і теж різноманітні проекти підтримують і матеріальними ресурсами, організаційними, це все важливо.

Але разом з тим української книги потребують бібліотеки і території, які вже звільнені від агресора, і нам треба все ж таки працювати над посиленням матеріальним, організаційним, фінансовим бібліотечного потенціалу на прикордонні, на територіях, звільнених від агресора російського. Тому я за українську книгу і все, що на підтримку української книги патріотичної і українського патріотичного кіно.

Нам потрібно все-таки продовжити цю дискусію, переконати суспільство, що без українського патріотичного культурного продукту нам перемогти у цій війні буде непросто. І тому я би просила, пане голово, щоб ми на найближчому засіданні також послушали, власне, плани в роботі Українського культурного фонду як потужної інституції, яка підтримувала завжди прогресивні важливі патріотичні проекти. І, власне, синхронізація цих всіх зусиль для нас є вкрай важливою, тому що ресурси насправду не такі важливі, але через синергію ми можемо один одного підтримати.

І ще одна проблема, яка не прозвучала, це проблема виділення коштів на збереження і реставрацію культурних пам'яток, тобто на музейну справу, на відновлення і збереження художніх колекцій. Я вважаю, що цих коштів очевидно буде недостатньо, але якщо ми правильно організуємося, то і навіть із таким мінімальним бюджетом ми зможемо все ж таки втриматися у цьому році.

Тому дякую за спільне обговорення, працюємо далі. І ось такі мої пропозиції. Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Ірино Мирославівно. Я думаю, що немає жодної людини в комітеті, яка не підтримувала би ваші пропозиції і ваші думки в цих напрямках.

Я бачу пана Віктора Войніловича з Державної служби етнополітики і свободи совісті. Але спочатку питання від Євгенії Михайлівни Кравчук.

СУШКО П.М. А Мінсоц ми почуємо?

КРАВЧУК Є.М. Почуємо, коли вони будуть готові, очевидно.

У мене питання в контексті якраз програми на виконання Закону про національні спільноти, як вона пробюджетована і які ваші плани, бо насправді виконання закону важливо як "зарах." для 7 пунктів, не лише голосування за сам законопроект. І дуже важливо, щоб інформували міжнародні делегації. От зокрема наша делегація... У нас в жовтні буде засідання в Парламентській асамблеї Ради Європи, з нашого комітету троє представників, і однозначно буде обговорюватися питання національних меншин. І дуже важливо, щоб ми мали вже фактаж саме по програмі і які плани щодо грантової підтримки і так далі.

ВОЙНАЛОВИЧ В.А. Дякую. Доброго дня, шановний пане голово, шановні члени комітету. Насамперед дякуємо за запрошення до участі у вашому засіданні з такого надважливого питання. Насамперед хотів би відзначити те, що відповідно до Закону про національні меншини (спільноти) України на Державну службу з етнополітики і свободи совісті покладені досить важливі відповідальні завдання і повноваження. Насамперед, якщо узагальнюючи, то це питання і завдання формування та реалізації політики у сфері національних меншин та корінних народів. Сподіваємось на найближче позитивне голосування Верховної Ради, що

стосується законопроекту 8371. В такому разі, безумовно, ми маємо коло цих завдань надважливих, пріоритетних розширити і безпосередньо що стосується релігійної сфери.

У цьому контексті безумовно, що ті пропозиції, які Державною службою з етнополітики і свободи совісті були подані у форматі бюджетного запиту, вони максимально були обґрунтовані, максимально оптимізовані. Ну і звичайно, порівнюючи із цим роком, упродовж якого нам у надскладних умовах доводиться працювати, ми загалом, зважаючи на складнощі формування, складнощі реалізації бюджетної політики, можемо бути задоволені.

Прохання до членів комітету підтримати пропозицію і позицію Державної служби, що стосується видатків безпосередньо на забезпечення комунальних послуг. Це стосується електроенергії, це стосується водопостачання, це стосується обігріву. І з того запиту, який ми надіслали до проекту на 549,5 тисячі гривень, відповідно до проекту ми помітили наявність чи гарантованих пропозицій на суму 183,4. Це лише третина. Тому безумовно ми б на ці видатки просили підтримки, просить особисто голова Державної служби вас підтримати в цьому. Пан Єленський, на превеликий жаль, не може брати участі у вашому засіданні у зв'язку із перебуванням на лікарняному.

Що стосується запитання по конкретній програмі. Якщо мова йде про державну цільову програму "Єдність у розмаїтті", програма фактично завершена, програма пройшла всі узгоджувальні процедури, програма найближчим часом буде винесена на уряд і, сподіваємося, затверджена.

Програма має знову ж таки обґрунтовані фінансові розрахунки, вони включені до бюджету. Бюджетним законопроектом вони підтримані, і ми можемо сподіватися, що Державна служба з етнополітики і свободи совісті може мати всі необхідні ресурси і можливості для реалізації даної програми.

Служба готова брати участь у всіх погоджувальних заходах, у всіх роз'яснювальних заходах, що стосуються і по лінії безпосередньо наших

внутрішньої співпраці із Верховною Радою і всіх тих комітетів і комісій, які будуть безпосередньо до цього причетні.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Володимир.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Шановний колего, наскільки я бачу, в бюджеті на програму реалізації прав і свобод національних меншин і корінних народів передбачено 10 мільйонів гривень. Тобто це все. І ви вважаєте, що цього достатньо, це нормально?

Я нагадаю, що два роки тому чи рік тому ми ухвалили важливий Закон про корінні народи. Нещодавно ми ухвалили важливий дуже для європейської інтеграції Закон про національні меншини, від реалізації якого буде залежати і наші темпи просування до Європейського Союзу, і разом з тим ми чуємо, що на це все передбачено 10 мільйонів.

Колеги, ще раз звернуся до всіх. Я розумію, що Мінфін зрізає, тобто він хоче по мінімуму витратити кошти, зокрема на культуру, такий підхід уж у Мінфіну є. Але зрозумійте, що не Мінфін визначає політику держави. Якщо ми говоримо зараз про конкретне питання національних меншин, це питання, яке стосується геополітики для України. Тому тут вважати, що Мінфін не хоче дати більше грошей, ну і слава богу, хай, нам буде достатньо і 10 мільйонів, це дуже небезпечно.

Давайте трошки відповідальніше підходити до тих політик, відповідальними за які є ви і ваші інституції. Якщо ви бачите, що вам не вистачить коштів для реалізації завдань, передбачених законом, ну, вимагайте більше, ми будемо допомагати. Це неправильно, коли ініціаторами збільшення фінансування на ваші інституції є безпосередньо народні депутати, а не ви, як ті, які будуть відповідальні за їхню реалізацію.

ВОЙНАЛОВИЧ В.А. Дякую за репліку. Справа в тому, що безпосередньо...
(Шум у залі)

КРАВЧУК Є.М. Перепрошую, можна?

ВОЙНАЛОВИЧ В.А. Прошу.

КРАВЧУК Є.М. Просто знову ж таки, пане Вікторе, от уявіть ситуацію. Ми приїжджаємо в ПАРЄ, нас питають, скільки закладено на наступний рік на програму підтримки національних меншин, а я кажу - 250 тисяч євро. І це, на жаль, буде не дуже протрактовано, але знову ж таки, цей запит має бути обґрунтований, він має виходити від вас. Може, нам теж треба якусь окрему нараду по цих національних меншинах і спільнотах і корінних народах? Бо ви знаєте (так?), що я брала участь саме в робочих групах по розробці цієї програми і насправді мені здається, що і нацспільноти, і корінні народи очікують більше від нас.

ВОЙНАЛОВИЧ В.А. Можна?

ПОТУРАЄВ М.Р. Пане Вікторе, дивіться, у нас не так багато часу, у мене просто одне ще раз уточнююче питання, яке поставив Володимир В'ятрович. Ми правильно розуміємо, що ця програма - це і є програма на 10 мільйонів?

ВОЙНАЛОВИЧ В.А. Мова йде про 10 мільйонів з державного бюджету, а реалізація державної цільової програми "Єдність у розмаїтті" передбачає фінансування з місцевих бюджетів, оскільки збиралися необхідні дані, вони також там закладені, а також враховувалися безпосередньо можливості міжнародної гуманітарної допомоги. Тому ті 10 мільйонів, про які йде мова, це не всі кошти, які закладаються в дану програму.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, я собі записую, колеги, що ми маємо заслухати так само, як ми вже перелічили, ми точно маємо заслухати ДСС по якраз цій програмі, по її виконанню і теж, мені здається, найближчим часом. Чому? Тому що, пане Вікторе, ви Віктору Євгеновичу і колегам просто нашу позицію, будь ласка, донесіть. Ми ж усвідомлюємо, наскільки важливим це питання реалізації прав національних меншин було і є, і залишається, і буде для європейських партнерів, що дай боже, що ми в грудні розпочнемо переговори, це буде перше питання, перше: що з реалізацією закону і про корінні народи, і про національні спільноти? І дійсно, як Євгенія Михайлівна зазначила, коли на програму, яка спрямована якраз на реалізацію, всебічну реалізацію прав 250 тисяч євро, ну ми будемо мати блідий вигляд просто.

Тому добре, ми зараз це питання розглянули, закриваємо, але окремо запросимо вас, тим більше коли Віктор Євгенович Єленський вийде з лікарняного, запросимо вас на спеціальне засідання комітету і детально це проговоримо.

Так, пані Дарина Марчак відповідає пану Павлу Миколайовичу Сушку, і потім Павло Миколайович теж, бачу, руку підняв. Але, колеги, вже будемо скорочувати це питання.

Будь ласка, пані Дарино.

МАРЧАК Д.М. У мене дуже коротенька ремарка. Павле Миколайовичу, включає ця цифра дітей, які знаходяться в інтернатних закладах.

СУШКО П.М. Дивіться, у нас 600 тисяч дітей з інвалідністю і всього 50 тисяч потребують реабілітації. Ні на що це не наштовхує?

МАРЧАК Д.М. Павле Миколайовичу, я думаю, що тут треба обговорювати те, яким чином хто подає заявки. У нас заявки подають: або уповноважена особа

від інтернатного закладу, або батьки дитини, яка має інвалідність, наприклад, чи потребує реабілітації. Зараз я не можу фахово прокоментувати по тому, яким чином батьки подають, не подають таку інформацію.

Ви просили уточнити, чи покриває сума видатки на реабілітацію дітей в інтернатних закладах, зокрема в Магальському, – так, покриває.

СУШКО П.М. Дякую. Просто хочу повідомити також колегам, що у нас багато батьків дітей з інвалідністю, є і діти з інвалідністю сироти, це свідчить про те, що не всі батьки знають взагалі про реабілітацію, про можливість реабілітації. Це показує приклад і Богодухівського, де мама проживає вдома з дитиною і жодного разу ніколи не отримувала реабілітацію дітей, поки ми не втрутилися з депутатами. Зараз вони в Лютіжі на реабілітації, мама з дитиною, перебувають. Вона навіть не знала. Це показує те, що ніхто нічого не робить для того, щоб інформувати людей.

По Магальському будинку інший приклад, коли в дітей беремо індивідуальні плани реабілітації, дитина, ну, от радник міністра соцполітики приїхала Оксана Астрова, вона відкриває індивідуальний план реабілітації для дитини, яка з ДЦП, таким важким ДЦП, і їй навіть не прописали крісло колісне, жодної реабілітації. Тобто це свідчить про те, що вся ця історія потребує повної перевірки. Тобто ми встановили, що на місцях індивідуальні плани реабілітації прописуються недбало, скажімо так.

Тоді я попрошу колег підтримати і проголосувати таку пропозицію до Міністерства соціальної політики переглянути (це ми також там в Чернівцях встановили) всі індивідуальні плани реабілітації на відповідність потребам.

МАРЧАК Д.М. Пане Павле, погоджуємося. І зокрема по цьому інтернатному закладу, і по інших інтернатних вже робимо перегляд із залученням незалежних...

ПОТУРАЄВ М.Р. Пані Дарино, дякуємо. Колеги, у нас мало часу. Мало часу.

Тому я ставлю пропозицію Павла Миколайовича Сушко на голосування. Хто за те, щоб підтримати таке звернення від комітету, яке зараз запропонував Павло Миколайович, прошу голосувати.

Потураєв – за.

СУШКО П.М. Сушко – за.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

ФЕДИНА С.Р. Федина – за.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

СКРИПКА Т.В. Скрипка – за.

БОЖКОВ О.В. Божков – за.

НАЛЬОТОВ Д.О. Нальотов – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Хто проти, колеги? Хто утримався? Дякую. Рішення прийнято. Питання це закрито.

Пане Тарас, бачу вас. Якесь суттєва ремарка?

ШЕВЧЕНКО Т.С. Коротенька репліка абсолютно, Микито Руслановичу. Справді, у нас конструктивний зараз діалог з Ростиславом Володимировичем. Ми готуємо таку мережу курсів, у нас створена робоча група, всі фахівці, які

працюють у нас в секретаріаті, допомагають тому, щоби вони з'явилися до Дня української мови – до 27 жовтня.

Прошу вас нас підтримати в цьому.

ПОТУРАЄВ М.Р. Обов'язково, пане Тарасе. Ми ж це пообіцяли.

Так від УКФ пан Берковський, бачу руку. Будь ласка, тільки дуже стисло, бо ми вже зараз маємо голосувати. Ми вашу пропозицію підтримуємо. Пропозицію УКФ ми підтримуємо.

БЕРКОВСЬКИЙ В.Г. Добре. Я просто єдине хотів сказати по підтримці локальних спільнот і наших національних меншин і так далі. Прошу звернути увагу народних депутатів про те, що в програмі УКФ щороку є підтримка, окремо спеціальний лот на підтримку етнічних меншин і локальних спільнот. І щороку на цю програму виділяється 10 мільйоні гривень. Тому те, що ДЕСС дає, ще 10 виділяє УКФ на це.

ПОТУРАЄВ М.Р. Я вам дуже дякую. Ми тоді вас запросимо обов'язково на розгляд цього питання. Я собі помічаю, що має бути УКФ і також має бути і Суспільне, НСТУ. Але все одно я погоджусь і з Володимиром В'ятровичем, і з Євгенією Кравчук, що все одно, навіть якщо ми це складемо, я не переконаний, що цього достатньо. Навпаки, я переконаний, що цього недостатньо і нам все одно це питання наші європейські партнери поставлять.

Колеги, у мене є пропозиція підтримати наші пропозиції бюджетні, відправити відповідного листа на голову Комітету з питань бюджету. Хто за те, щоби підтримати наші пропозиції, прошу голосувати.

Потураєв – за.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

ФЕДИНА С.Р. Федина – за.

СКРИПКА Т.В. Скрипка – за.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

БОЖКОВ О.В. Божков – за.

НАЛЬОТОВ Д.О. Нальотов – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, колеги.

САНЧЕНКО О.В. Санченко - за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую. З пропозицію Олександра Санченка, з якою ніхто не сперечався. Безперечно, так.

Колеги, хто проти? Хто утримався? Дякую. Рішення прийнято.

Так, колеги, "Різне". Я знаю, що треба декому бігти, але буквально три хвилиночки.

Тетяно Василівно, може, з вас почнемо?

СКРИПКА Т.В. Так. Микито Руслановичу, я дуже дякую. Я дуже коротко. Колеги, я просто з інформацією про те, що від Офісу Президента України за підписом Юлії Соколовської до нас надійшов лист з проханням або, вірніше, з пропозицією, щоб ми як суб'єкти законодавчої ініціативи внесли законодавчі ініціативи з питань адаптації нашого національного законодавства з законодавством ЄС, зокрема в питанні призначення дітям опікуна і піклувальника.

Ну всі ви знаєте, що з початком повномасштабного вторгнення у нас більшість дітей, які виїхали за кордон, вони виїхали у супроводі, особливо діти-сироти і позбавлені батьківського піклування, у супроводі законних представників, зокрема рішенням, яке виносилось органами опіки і піклування, тобто фактично рішенням місцевих органів влади. На сьогодні у нас це так працює.

А ось в Європейському Союзі це спричиняє колізію, тому що призначення законних представників здійснюється в Європі виключно за рішенням відповідного, ну тобто спеціалізованого суду. І ось пані Юлія звертається з проханням все ж таки врегулювати це в нашому законодавстві національному. Але на мою думку це питання складне і потребує фахового обговорення. І ось єдине, що я хотіла би, щоб колеги також знали, що в минулому році у нас була створена Координаційна рада, зокрема коли Україна представляла свій план відновлення в Луганю, то ми понад місяць працювали разом в цій Координаційній раді, були і представники Міністерства соцполітики, і Уповноважений Верховної Ради, тоді була Аксана Анатоліївна Філіпішина, і всі дотичні до цієї теми фахівці.

І ось ми напрацювали цей план для того, щоб до 2027 року його представити. І ось в цьому плані ми передбачали зокрема створення сімейних судів, які б чітко вирішували саме питання прав захисту дітей. Але вже як ми передали цей план на узгодження, з Офісу нам була пропозиція саме ось в цьому пункті, там, де ми передбачили створення сімейних судів, зокрема так, як це і в Європі зараз діє, нам сказали, що це поки що, враховуючи, що в нас складна зараз ситуація в судовій системі, це поки що неможливо і нам порекомендували рухатися шляхом спеціалізації судів.

Тому на сьогоднішній день ось знову Офіс звертається з проханням винести це питання на обговорення і внести законодавчі ініціативи. Я так розумію, що рішення, скажемо так, не дійшли, ніякого рішення, тому що звертаються і на уряд, і до нас. Тому у мене прохання, що в це ж питання потрібно залучити, я думаю, і

Міністерство юстиції, і Верховний Суд. Тобто фактично нам потрібно розглянути це питання на рівні комітету, тому що на рівні підкомітету (*не чути*)

ПОТУРАЄВ М.Р. Тетяно Василівно, звук.

СКРИПКА Т.В. Є. То мені телефонували. Чутно зараз?

ПОТУРАЄВ М.Р. Зараз добре.

СКРИПКА Т.В. Тому я би просила членів нашого комітет на рівні комітету запланувати розгляд цього питання з залученням тих представників органів державної влади, які я вже перелічувала, Міністерство соцполітики, Міністерство юстиції і Верховний Суд зокрема, аби дійти якогось консенсусу в цьому питанні і врешті-решт врегулювати це на законодавчому рівні.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Колеги, я тоді прошу проголосувати (всі питання, які ми зафіксували під час розгляду сьогоднішнього головного питання), колеги, підтримати пропозицію: окремими питаннями на засіданнях комітету розглянути питання про приведення законодавства з питань опікуництва у відповідальність до європейських правових норм. Ну це я так, формулюю в робочому порядку. Це можна буде відпрацювати.

Також окремим питанням питання роботи платформи іномовлення України, питання роботи Державної агенції з розвитку туризму України з обов'язковим запрошенням Українського інституту національної пам'яті. Питання державної програми з підтримки і розвитку української мови. Правильно? З обов'язковим запрошенням Міністерства культури та інформаційної політики, Уповноваженого з питань державної мови, Українського інституту. А також питання реалізації програми з підтримки національних спільнот (це вже редакційно, я просто

зазначаю питання, про які точно треба провести комітети) із запрошенням НСТУ і УКФ.

Колеги, хто за те, щоб підтримати таке рішення, прошу голосувати.

(Загальна дискусія)

ПОТУРАЄВ М.Р. УКФ окремо? Добре. Давайте також і окремо по проекту УКФ.

БОГУЦЬКА Є.П. Голосували? Я пропустила...

ПОТУРАЄВ М.Р. Зараз будемо голосувати, пані Лізо. Зараз ставлю цю пропозицію на голосування. Будь ласка.

Кравчук попросила зарахувати її голос - за.

Колеги, хто ще - за? Будь ласка.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька - за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

САНЧЕНКО О.В. Санченко - за.

ФЕДИНА С.Р. Федина - за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

НАЛЬОТОВ Д.О. Нальотов - за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Колеги, хто проти? Хто утримався? Дякую. Рішення прийнято.

Так, колеги, коротеньке питання. Це просто я "на подумати", що називається. Ми зараз же не приймали постанову про пам'ятні дати і ювілеї через вторгнення, але у нас в наступному році для нашого комітету серйозна дата. У нас 100 років Українського радіо. Давайте просто подумаємо і вирішимо, ми окрему постанову внесемо у Верховну Раду чи якось в інший спосіб це вирішимо?

В'ЯТРОВИЧ В.М. Ми на цей рік не ухвалювали, тому що у нас дворічні зараз постанови. Відповідно у нас зараз збираються матеріали на 2024-2025 рік, так що можемо давати.

ПОТУРАЄВ М.Р. Тоді ми ювілей Українського радіо включаємо в нашу цю дворічну. Все. Дякую. Тоді питання знято.

Так, зараз Ірина Мирославівна там піднімає руку. Колеги, я думаю, що всі бачили, там же знову продовжують точитися дискусії з приводу заміни шрифту, яким користується Верховна Рада. Там певні люди писали (і мені особисто писали), що от "Воля" використовується ЗСУ, а ви собі візьміть там "Злуку" або якийсь там інший шрифт. Ми, правда, і не профільний комітет. Але з іншого боку варто просто мати всім позицію.

Ірино Мирославівно, вам слово. Можливо, у вас ще є додаткові питання.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Пане голово, доповнення до попереднього питання, яке ви порушили, щодо постанови про пам'ятні дати. Дійсно, ми її ухвалювали на два роки і зараз ми знову будемо ухвалювати на 2024-2025 роки. Ми надіслали листи усім, щоб подавали пропозиції до цієї постанови. Термін збігає, якщо я не помиляюся, 13 жовтня, тому є ще час. Але вже відразу хочу сказати, що Українське радіо принаймні в проекті постанови вже враховано, як і багато інших важливих дат найближчих двох років. Тому, колеги, долучайтеся до роботи над проектом постанови.

Тепер, щодо Постанови про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України. Нагадую, колеги, що ми достатньо докладно обговорили цю постанову і я вважаю, що пропозиції пана голови і Євгенії Кравчук є дуже слухними з огляду на те, що безперечно звужувати пропозицію лише до одного шрифту буде неправильно з огляду на те, що у нас є багато шрифтів українських оригінальних, цікавих.

Тому ми запропонували таку редакцію від комітету внаслідок обговорення: в постанові після слів "шрифт Volja" замінити словами "або інші шрифти українських графічних дизайнерів". Тобто в такий спосіб ми рекомендуємо на вибір або Volja, або інші шрифти українських графічних дизайнерів. І в такий спосіб ми не звужуємо, а розширюємо поле можливостей.

У мене все.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Ірино Мирославівно.

Давайте надішлемо оновлену редакцію. Давайте зараз проголосуємо за оновлену редакцію у висновку і все. А, це вона і є. Тоді все, питання закрите. Дякую.

Колеги, дякую за роботу. На цьому засідання комітету оголошую закритим. Сподіваюсь, що наші бюджетні пропозиції будуть враховані.